

30.1.2020

EOAK/373/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Håkan Stoor

LAPSEN OMAISUUDEN HALUUNOTTOA KOSKEVAN PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANTO HUOLTAJALLE

1 KANTELU

2 SELVITYS

3 RATKAISU

Katson, että - - - sairaalassa on menetelty lainvastaisesti, kun 18.9.2017 tehtyä päätöstä alakäisen potilaan omaisuuden haltuunotosta ei annettu tiedoksi potilaan huoltajille hallintolain mukaisesti.

Perustelen ratkaisuni seuraavasti.

3.1 Omaisuuden haltuunottoa koskevan päätöksen tiedoksianto

3.1.1 Kyseessä oleva päätös

- - - sairaalan päivystävä lääkäri teki 18.9.2017 päätöksen kantelijan 13-vuotiaan lapsen omaisuuden haltuunotosta. Päätös koskee seuraavaa omaisuutta: Tietokoneet, tablettitietokoneet, pelikonsolit, kännykät ja muut elektroniset medialaitteet. Perustelujen mukaan ”potilas pyrkii käyttämään medialaitteita niiden kellonaikojen jälkeen (puhelin klo 20:00, muut medialaitteet klo 18:30), kun osaston sääntöjen mukaan medialaitteita ei tule käyttää. Säädöksellä turvataan potilaiden iltarauha ja yöunet. Tämä on välttämätöntä potilaiden yleisen toimintajärjestyksen ja potilaiden psyykkisen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Puhelimet ja medialaitteet palautetaan potilaalle tilapäisesti päiväsaikaan, mikäli se katsotaan potilaan psyykkisen tilan puolesta mahdolliseksi”.

Merkintöjen mukaan kaksi sairaanhoitajaa antoi päätöksen tiedoksi lapselle 19.9.2017.

3.1.2 Sairaanhoitopiirin selvitys

3.1.3 Oikeusohjeet

Valitusoikeus

Mielenterveyslain 24 §:n 1 momentin mukaan sairaalan lääkärin päätökseen, joka koskee omaisuuden haltuunottoa taikka yhteydenpidon rajoittamista, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Mielenterveyslain 24 §:n 5 momentin mukaan alaikäisen potilaan hoitoon määräämistä tai hoidon jatkamista koskevaan 1–3 momentissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta 12 vuotta täyttänyt alaikäinen itse, hänen vanhempansa ja huoltajansa sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa alaikäinen on välittömästi ennen hoitoon määräämistä ollut. Alaikäisen potilaan yhteydenpidon rajoittamista koskevaan päätökseen saa hakea muutosta 12 vuotta täyttänyt alaikäinen itse sekä hänen huoltajansa, edunvalvojansa tai muu laillinen edustajansa sekä muu asianosainen, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Puhevallan käyttäminen alaikäisen puolesta

Tapahtumien aikaan voimassa olleen hallintolainkäyttölain 17 §:n mukaan hallintotuomioistuimessa vajaavaltaisen puolesta käyttää puhevaltaa hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustajansa, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Lain 18 §:n mukaan alaikäisellä, joka on täyttänyt 15 vuotta, ja hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on kummallakin oikeus erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä tai henkilökohtaista etua tai oikeutta.

Edellä mainitut säännökset sisältyvät nykyään voimassa olevan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 25 §:ään.

Tiedoksianto

Hallintolain 54 §:n mukaan viranomaisen on annettava tekemänsä päätös viipymättä tiedoksi asianosaiselle ja muulle tiedossa olevalle, jolla on oikeus hakea siihen oikaisua tai muutosta valittamalla.

Hallintolain 60 §:n 1 momentin mukaan tiedoksianto on toimitettava postitse saantitodistusta vastaan, jos se koskee velvoittavaa päätöstä, jonka tiedoksisaannista alkaa kulua muutoshakuaika tai muu vastaanottajan oikeuteen vaikuttava määräaika. Säännöksen 2 momentin mukaan asiakirja voidaan myös luovuttaa tiedoksiannon vastaanottajalle tai tämän edustajalle. Tiedoksiannosta on tällöin laadittava kirjallinen todistus, josta on käytävä ilmi tiedoksiannon toimitaja ja vastaanottaja sekä tiedoksiannon ajankohta.

3.1.4 Arviointi

Arvioitavanani oleva päätös koskee omaisuuden haltuunottoa. Olen ylläikäri - - - kanssa samaa mieltä siitä, että olisi ollut perustellumpaa arvioida asiaa yhteydenpidon rajoittamisena, kuten olen todennut päätöksessäni 28.12.2018. Käsittelen kuitenkin seuraavassa asiaa omaisuuden haltuunottoa koskevan päätöksen tiedoksiannon kannalta.

Hallintolain säännöksistä seuraa, että päätös on annettava tiedoksi heille, joilla on asiassa valitusoikeus. Tässä asiassa asianosaisena on kantelijan lapsi, joka päätöksenteon aikaan oli 13-vuotias. Valitusasiassa vajaavaltaisen puhevaltaa käyttää hänen huoltajansa tai muu laillinen edustaja. Lisäksi 15 vuotta täyttänyt alaikäinen saa itse käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee hänen henkilöään tai henkilökohtaista etua tai oikeutta, kuten tässä asiassa. (Mielenterveyslaissa ei ole erityissäännöstä 12 vuotta täyttäneen alaikäisen itsenäisestä valitusoikeudesta omaisuuden haltuunottoa koskevassa asiassa.)

Edellä kerrotusta seuraa, että 18.9.2017 tehtyä kantelijan lapsen omaisuuden haltuunottopäätöstä ei ole annettu miltään osin tiedoksi lainmukaisella tavalla. Päätös ei siten myöskään ole lainvoimainen.

Sairaalan menettely on vaarantanut lapsen huoltajien mahdollisuuden saattaa asia tuomioistui-
men tutkittavaksi. Tämän vuoksi tiedoksiannon laiminlyönti on vakava virhe etenkin, kun otetaan
huomioon, että omaisuuden haltuunottoa koskeva päätös ei ole määräaikainen kuten esimer-
kiksi yhteydenpidon rajoittaminen. Päätöksentekoon osallistuneiden tulee sen vuoksi varmistua
siitä, että päätös annetaan potilaalle tai hänen edustajilleen asianmukaisesti tiedoksi ja että he
ovat tietoisia muutoksenhakuoikeudestaan.

Totean myös, että selvityksen liitteenä olevassa rajoitustoimenpiteitä koskevassa sairaanhoito-
piirin oppaassa (Kontio ym., 2015) käsitellään päätösten tiedoksiantomenettelyä niukasti. Pyy-
dän sairaanhoitopiiriä kiinnittämään asiaa huomiota ohjeita uudistettaessa.

3.2 Muut kantelussa mainitut asiat

- - -

4 TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan - - - sairaanhoi-
topiirille huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.1.4 selostetusta lainvastaisesta me-
nettelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän sinne jäljennöksen tästä päätöksestäni.